

УДК 94 (327.323.2 + 330.861)
DOI: 10.21847/1728-9343.2017.6(152).122197

МАЛЕЦЬ ОЛЕКСАНДР,

кандидат історичних наук,

Мукачівський державний університет, м. Мукачеве

МІЖНАРОДНИЙ СОЦІАЛІСТИЧНИЙ РУХ НАПЕРЕДОДНІ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

У статті розглянуто особливості діяльності міжнародного соціалістичного руху напередодні Першої світової війни. З'ясовано, що, попри зростання ролі соціалістів у суспільно-політичному житті європейських держав, вони репрезентували лише організований робітничий рух. Лівим удалось досягнути значного успіху в пропаганді соціалістичних гасел та організації робітничого класу після витіснення анархістів. Попри задекларовану єдність у II Інтернаціоналі, соціалісти з різних країн не мали спільного бачення перспектив розвитку соціалістичного руху, його цілей та пріоритетів, а також ставлення до співпраці з офіційними урядами держав. Це спричинило ідейний поділ на реформістів та радикалів у соціалістичному русі. Більшість лівих об'єднань та рухів були переконані, що австрійсько-сербський конфлікт вдасться локалізувати і він не стане початком масштабних військових дій. Доведено, що ідеологічно-політичні поділи у II Інтернаціоналі зрештою стали причиною розколу міжнародного соціалістичного руху з початком масштабних бойових дій у Європі.

Ключові слова: соціалізм; II Інтернаціонал; капіталізм; парламент.

Постановка проблеми та стан її вивчення. Початок Першої світової війни вніс остаточний розкол у діяльність II Інтернаціоналу. Війна дала потужний поштовх до поділу міжнародного соціал-демократичного руху за націонал-державницькою ознакою на конкуруючі табори. Ставлення до війни, участі в роботі урядів країн, парламентської демократії, більшовизму як радикальної течії соціалізму і, зрештою, до розвитку II Інтернаціоналу в найближчій перспективі стали предметом гострих політичних дискусій, що тривали фактично впродовж першої третини XX ст. і назавжди змінили політичне життя держав континенту та світу в цілому.

У радянській історіографії більшість праць, що порушували проблеми розвитку міжнародного соціалістичного руху на початку XX ст., несли на собі значне ідеологічне навантаження радянською ідеологією. Значною мірою на це впливала офіційна позиція СРСР, лідери якого наполягали на тому, що саме вони мають право на трактування історії соціалістичного руху. Радянська історіографія, розглядаючи діяльність II Інтернаціоналу, трактувала його, виходячи з традиційних ленінських догм, які стверджували занепад міжнародного соціалістичного руху в Європі напередодні Першої світової війни. Водночас, незважаючи на певний рівень заідеологізованості, окремі аспекти діяльності соціал-демократів напередодні 1914 р. висвітлюються у працях П. Феденка [11], Б. Ітенберга [3], Б. Пономарьова [10], Б. Лейбноза [6], П. Датта [2] та ін.

Історики незалежної України під час дослідження подій першої третини XX ст. у своїй більшості звертають увагу лише на представлений російськими більшовиками варіант соціалізму, який полягав у необхідності проведення "світової революції" та встановлення так званої "диктатури пролетаріату". У той же час поза їхньою увагою залишається діяльність значної частини міжнародного лівого руху, який існував у Європі й відмежувався від ідеології та методів досягнення політичних

цілей, які застосовували більшовики. З високим рівнем імовірності можна стверджувати, що в українській історичній науці діяльність міжнародних лівих рухів, об'єднаних у II Інтернаціонал, становить окрему й малодосліджену проблему, яка потребує свого вивчення.

Мета статті - проаналізувати становище міжнародного соціалістичного руху напередодні Першої світової війни. Особливу увагу приділено ідейно-політичним течіям, які існували в цей період, та діяльності їхніх провідних представників.

Виклад основного матеріалу. Передумовою до створення в 1889 р. II Інтернаціоналу стала потреба об'єднання соціалістичних та робітничих партій для координації їхніх спільних дій на території Європи. Його ідеологи звертались до традицій I Інтернаціоналу (1864-1876 рр.) та декларували засади наукового соціалізму.

Упродовж 1889-1914 рр. було проведено 9 конгресів II Інтернаціоналу. Виконавчим органом об'єднання було Міжнародне соціалістичне бюро (МСБ) з осідком у Брюсселі. Серед учасників МСБ переважали активісти соціалістичного руху Західної і Центральної Європи - німці, австрійці, англійці, французи, бельгійці, голландці та шведи. Попри те, що репрезентант революційного крила російського робітничого руху В. Ленін був одним із учасників МСБ, на практиці в довоєнний період соціалісти Східної Європи мали дуже мізерний вплив на його діяльність. МСБ не було керівним органом, а лише виконувало інформаційні завдання й посередницькі функції щодо окремих соціалістичних партій. На чолі Бюро тривалий час був відомий бельгійський політик Е. Вандервельде, а секретарем був його співвітчизник К. Гюїсманс.

II Інтернаціонал мав досить розгалужену та довільну структуру, що була пов'язана з особливостями масового розвитку робітничого руху й соціалістичних партій у різних державах Європи. Водночас вона певною мірою становила загрозу подальшому існуванню міжнарод-

ного робітничого руху в межах однієї організації, оскільки допускала можливість довільної інтерпретації ухвалених на конгресах II Інтернаціоналу рішень.

Як твердили самі соціалісти, свою діяльність II Інтернаціонал розпочав у період трансформації капіталізму в імперіалізм. За їхніми словами, його особливістю було динамічне кількісне зростання робітничого класу, який швидко поповнювали збіднілі міщани, що постраждали від діяльності монополій. Тоді ж формувалася так звана "робітничая аристократія". Поряд із цим дедалі частіше проявлялися та висувалися на перший план національні відмінності в економічному становищі та рівні життя того ж таки робітництва. Цілком імовірно, що саме тому II Інтернаціонал від початку свого існування не мав змоги сформувати єдину політичну лінію, яка могла бути прийнятною для всіх його учасників.

Значного успіху в поширенні та популяризації своїх гасел міжнародним лівим об'єднанням удалось досягнути після витіснення зі своїх лав анархістів, що було зроблено на конгресах у Цюриху в 1893 р. та в Лондоні в 1896 р. Тоді ж отримали значний поштовх для свого розвитку ліві робітничі партії, масові професійні організації, кооперативи споживачів та освітні асоціації робітників. Активно розвинула свою інформаційну та пропагандистську діяльність соціалістична преса. Слід віддати належне тому, що соціалісти дедалі активніше використовували парламент й інституції самоврядування для реалізації певних політичних цілей.

Німецькі соціал-демократи займали найвагомішу позицію в II Інтернаціоналі. Під керівництвом К. Лібкнехта партія зуміла значно підняти свій авторитет у міжнародно-робітничому русі в 1890-х рр. та суттєво збільшити кількість своїх прихильників та мережевих організацій по всій країні [19, s. 477]. Опрацьована визначним теоретиком й одночасно популяризатором марксизму К. Каутським Ерфуртська програма Соціал-демократичної партії Німеччини (СДПН) не підтримувала гасел упровадження "диктатури пролетаріату", які в подальшому активно використовували більшовики в Радянській Росії та Комінтерні, стала взірцем для інших соціалістичних партій. Німецьким соціал-демократам удалося налагодити потужну організаційну мережу для пропаганди своїх ідей. Поступово вони почали відмовлятися від так званої "безпосередньої революційної боротьби робітничого класу" та потрапили під вплив ревізійністських і реформаційних течій у соціалістичному русі. Серед найвідоміших ревізійністів 1890-х рр. був Е. Бернштейн, який часто виступав із критикою марксизму, чим фактично став основоположником окремої "бернштейніанської" течії в соціалістичному русі. Поряд із цим слід зауважити, що Е. Бернштейн, заклавши теоретичний фундамент реформістської концепції соціалізму, не пішов на тотальний розрив із марксизмом, а радше пішов шляхом перегляду застарілих марксистських теорій, залишаючись тим самим у рамках марксистської традиції [9, с. 18]. Саме критичний аналіз доктрин марксизму, на його думку, мав стати теоретичною передумовою обґрунтування концептуальних положень соціал-демократичної доктрини.

Так званий ревізійнізм у міжнародному робітничому русі був пов'язаний із поступовим відходом від доктрин марксизму та запропонованих ним суспільних катеклізмів та світової революції. Натомість, було запропоновано еволюційний шлях поступової соціалізації суспільства. Така ситуація виникла передусім через значну лібералізацію суспільних відносин у державах Західної Європи на межі XIX і XX ст. та завдяки перемогам соціалістів на виборах до представницьких органів

влади. Дедалі популярнішим серед соціалістів ставало переконання, що головні цілі партії можна досягнути шляхом парламентаризму, без застосування масових виступів і революції. Уже згадуваний Е. Бернштейн, виходячи із цього, критикував марксистську теорію про неминучий крах капіталізму та пов'язані з ним економічні кризи [1, с. 45-50]. Він переконував, що капіталістичний лад, переживаючи структурні зміни, зазнає процесу демократизації. Відтак, на його думку, перехід до соціалізму міг відбутися шляхом поступових реформ, для реалізації яких потрібен довший час і спокій. А тому слід було відмовитись від ідеї соціалістичної революції та диктатури пролетаріату.

Входження соціаліста А. Мільєрана до складу уряду Франції, а також погляди Е. Бернштейна, не вкладались у традиційну для марксистів візію розвитку соціалістичного руху та викликали тривалі полеміки й суперечки серед учасників II Інтернаціоналу. Зокрема, той же К. Каутський ставив під сумнів можливість співпраці між урядами окремих держав та представниками міжнародного соціалістичного руху, оскільки це начебто суперечило "духу марксизму" [20, s. 170-180]. Водночас він допускав, що в разі зовнішньої загрози для держави соціаліст міг увійти до складу уряду. Ця теза згодом була оформлена у вигляді так званої "каучукової" резолюції, у якій йшлося, що "входження соціалістів у лави буржуазії не є справою принципу, а радше питанням тактовності, що має бути вирішеною партією". Резолюція створювала в соціалістичному русі поле для діяльності різним реформістським угрупованням. Активну участь у полеміці з Е. Бернштейном та А. Мільєраном брали такі знакові для соціалістичного руху діячі, як А. Бебель, К. Лібкнехт, В. Адлер, Р. Люксембург [18, s. 141-234].

Ідеолог більшовиків В. Ульянов-Ленін був серед противників ревізійністів. Об'єднавши навколо себе прихильників так званого революційного марксизму, він пропагував ідею створення соціалістичної партії нового типу. В. Ульянов-Ленін висував на перший план необхідність створення революційної марксистської партії, яка б була побудована на засадах марксизму та реалізовувала його цілі [7, s. 169-185]. Майбутній ідеолог російських більшовиків переконував, що реформісти ідеологічно й політично роззброюють робітничий рух, таким чином сприяючи зміцненню капіталістичних відносин у суспільстві [8, с. 302-309]. Цікаво, що саме подальша діяльність В. Леніна та його соратників у революційній Росії, зокрема їхня методика боротьби з політичними опонентами, справили значний вплив на розвиток ревізійнізму та суттєво збільшили кількість прихильників "помірного соціалізму".

Під час революційних подій 1905-1907 рр. у Російській імперії саме російське робітництво почало застосовувати як методи боротьби загальний страйк і збройне повстання, що було новим досвідом порівняно з формами і методами, характерними для соціалістів Західної та Центральної Європи. Це спровокувало чергову хвилю дискусій серед членів II Інтернаціоналу навколо того, наскільки методи боротьби, що були застосовані в Російській імперії, дійсно мають риси специфічно російські, а наскільки універсальні. Водночас можна констатувати, що станом на 1905 р. більшість учасників міжнародного лівого руху були солідарними зі своїми однодумцями в Російській імперії [5, с. 149-150].

Частина керівників СДПН категорично відкидали ідею про загальний страйк. У своїй діяльності вони обмежувалися лише парламентськими формами боротьби, які, слід віддати належне, приносили очевидну ко-

ристь. Після виборів до рейхстагу в 1912 р. партія отримала 34,8 % голосів, а представництво СДПН в парламенті збільшилося до 110 депутатів. Завдяки цьому перед початком Першої світової війни СДПН репрезентувала найбільший парламентський клуб у рейхстазі. Результати виборів зміцнили позицію правих соціал-демократів у Німеччині. Вони підкреслювали, що СДПН не притаманні риси революційної партії, натомість вона є "демократичною і народною та виступає за коаліцію з іншими партіями" [14, s. 240].

Були також і ті, хто, намагаючись виступити у ролі посередників між ворогуючими більшовиками і меншовиками (А. Бебель, К. Каутський) не заперечували значення загального страйку як засобу революційної боротьби [20, s. 187-188]. Однак на практиці вони, як і лідер австрійських соціал-демократів В. Адлер, схилилися до методів парламентської боротьби, репрезентуючи в II Інтернаціоналі центристський напрям. На захист тези про універсальне значення досвіду російської революції й у зв'язку із цим - необхідності прийняття партіями II Інтернаціоналу як загального страйку, так і збройного повстання для здобуття влади стали ті політичні сили, які співпрацювали з більшовиками, зокрема болгарські "Тесняки" на чолі з Д. Блогоєвим, голландські "трибунисті" і діячі СДПН - Р. Люксембург, К. Цеткін і К. Лібкнехт.

Однією з найбільш важливих проблем, до якої зверталися учасники II Інтернаціоналу, стала проблема війни й милітаризації світових держав. Особливо гостро вона постала в період російсько-японської війни, що розпочалася в 1904 р., першого марокканського конфлікту 1905 р., а також у період посилення конкуренції між блоками держав - Антантою (Велика Британія, Франція, Росія) і центральними державами (Німеччина, Австро-Угорщина). В умовах дискусій про можливість співпраці з урядами держав активно обговорювалось питання шляхів запобігання війні. Зокрема, особлива увага цьому питанню була приділена учасниками Штутгартського конгресу в 1907 р. У дискусії над проблемою "милітаризм і міжнародні конфлікти" було представлено чотири проекти резолюції [16, s. 105].

Деякі із представників соціалістичного руху вбачали в загальному страйку засіб оборони перед небезпечною виникненням війни. На їхню думку, соціалістичний рух був зобов'язаний обороняти свою країну і в разі агресії з боку іншої держави навіть закликати до підтримки робітничого класу цілого світу. Були й такі, хто вважав, що соціалісти у відповідь на кожну війну мають відповісти загальним страйком, повстанням і дезертирством із війська.

Активне обговорення викликав проект резолюції німецького соціал-демократа А. Бебеля, який переконали, що можливість уникнення війни пов'язана із цілковитим усуненням капіталістичного ладу. За його словами, сама суть війни полягала в конкуренції між державами за джерела сировини й ринки збуту [13, s. 370-372]. Саме тому основною метою представників соціалістичного руху в представницьких органах влади було "викриття класового характеру" тогочасних суспільств, а також протидія гонці озброєнь. Було запропоновано, що функції війська в майбутньому зможе виконувати народна міліція, яка буде зобов'язана захищати інтереси народу.

Хоча на конгресі більшістю голосів було прийнято резолюцію А. Бебеля (212 голосів - за, 18 - проти), однак сам факт висунення декількох проектів досить різного змісту засвідчив, що в середовищі соціалістів не було однотайної думки щодо причин і характеру воєн,

а також засобів протидії їм. Цікаво, що на конгресі окремі представники СДПН почали вимагати, щоб було надано дозвіл партіям-учасникам II Інтернаціоналу самим обирати тактику в разі, якщо масштабні бойові дії в Європі все таки розпочнуться. Зокрема, один із таких представників СДПН стверджував, що наскільки б позитивно німецький соціал-демократ не ставився до інтересів робітництва та демократії, це не може йому перешкодити бути "добрим німцем" [16, s. 92]. Такі тези були не поодинокими, а отже, досить чітко вказували на існування різних візій у межах II Інтернаціоналу. Зазвичай ці візії співпадали з поділом на блоки за європейськими державами.

В умовах загострення міжнародних відносин, що було спричинене Боснійською кризою (1908-1909 рр.), у 1910 р. у Копенгагені було скликано черговий конгрес II Інтернаціоналу. Його учасники ухвалили резолюцію, яка вказувала всім соціалістичним партіям, що були представлені в парламентах своїх держав, домагатися від своїх урядів створення міжнародної комісії для розгляду й вирішення конфліктів. Окрім того, резолюція закликала соціалістичні партії організувати робітничі виступи проти загрози війни [15, s. 471].

Останній перед початком Першої світової війни конгрес II Інтернаціоналу відбувся в Базелі в 1912 р. Він був викликаний другим марокканським конфліктом (1911 р.), італійсько-турецькою війною (1911 р.) та Балканською війною (1912 р.). Базельський конгрес проходив у вигляді віча соціалістів і мирної демонстрації [12, p. 112]. У результаті його учасниками було ухвалено маніфест, що закликав соціалістів і пролетаріат цілого світу протистояти загрози війни, а також імперіалізму й милітаризації в центральних країнах та країнах Європи, що в майбутньому увійшли до Антанти. "У разі загрози війни - зазначено в маніфесті - у країнах, що зазнають агресії, робітничий клас та його представники у парламентах, з метою запобігання початку війни, повинні з допомогою Міжнародного соціалістичного бюро вжити всі можливі засоби, які будуть вважати необхідними і які змінюватимуться паралельно із боротьбою класів і загальною політичною ситуацією. Якби, незважаючи на це, почалася війна, вони зобов'язані виступити з вимогою якнайшвидшого її припинення й докласти всіх зусиль, аби використати економічну й політичну кризу (спричинені війною) для підняття народних мас і пришвидшення, у такий спосіб, занепаду капіталістичного панування".

Учасники II Інтернаціоналу також указували, що виступлять навіть проти власних урядів, якщо ті вирішать розв'язати війну. Поряд із цим остаточно невідомим залишалося питання, чи не змінять своєї позиції керівники соціалістичних партій у разі, якщо військові дії все ж таки розпочнуться. Цілком очевидно, що позиція керівників соціалістичних партій обох ворожих військових блоків у момент виникнення збройного конфлікту мала б не дуже вагоме значення, адже партії II Інтернаціоналу напередодні 1914 р. не репрезентували значної політичної сили, більше того, були розділені ідеологічно. Напередодні Першої світової війни найбільш впливові соціалістичні організації були в Німеччині, Австро-Угорщині, Великобританії, Бельгії. Про зростання ролі соціалістів напередодні Першої світової війни можуть свідчити результати загальних виборів у 1910-1914 рр. Однак, незважаючи на певні успіхи на виборах у 1914 р., соціалісти в жодній країні не отримали більшості в парламентах.

Перед 1914 р. серед діячів II Інтернаціоналу не було узгодженого ставлення до багатьох істотних справ щодо стратегії й тактики міжнародного соціалістичного руху.

В Італії, Франції, Бельгії, Нідерландах, Данії і Швеції соціалісти укладали в парламентах угоди із провладними партіями. Однак у більшості країн ліві становили меншість і не впливали на політику партії. Так було в німецькій та австрійській партіях, також французькій, англійській, бельгійській, голландській партії та партіях скандинавських країн.

Станом на початок 1914 р. соціалістичні партії об'єднували близько 3750 членів, а кількість отриманих ними голосів на парламентських виборах становила близько 12 млн. Класові професійні об'єднання робітників, що співпрацювали із соціалістичними партіями, охоплювали ще близько 11 млн членів [13, с. 307; 4, с. 350]. Але поза сферою діяльності соціалістичних партій і професійних об'єднань перебувала значна кількість робітників, які не бачили для себе місця в соціалістичному русі.

28 червня 1914 р. сталося вбивство ерцгерцога Франца Фердинанда. У тривожних умовах передчуття війни у Брюсселі відбулося засідання Міжнародного соціалістичного бюро. Більшість із присутніх були переконані, що австрійсько-сербський конфлікт вдасться локалізувати і він не спричинить початку світової війни. Було вирішено узгоджено діяти, щоб ліквідувати цей, як тоді вважалося, локальний конфлікт.

Висновки

Напередодні Першої світової війни представники міжнародного соціалістичного руху були об'єднані в II Інтернаціонал. Його сфера впливу фактично охоплювала лише Європу. Найбільш впливові соціалістичні організації були в Німеччині, Австро-Угорщині, Великобританії, Бельгії, у скандинавських країнах, а також у Франції та Італії. Слід констатувати, що в середовищі II Інтернаціоналу не було узгодженого ставлення до багатьох істотних справ, щодо стратегії й тактики міжнародного соціалістичного руху. Узагальнюючи, можемо стверджувати, що в соціалістичних партіях Західної Європи, а також на території Австро-Угорщини і скандинавських країн домінував реформізм. У південно-західній частині Європи, зокрема в Італії та Іспанії, був поширеним анархо-синдикалізм, а у Східній Європі та Росії, куди на початку XX ст. перемістився осередок революції, - радикальний напрям. Основний тон цьому напрямку задавали більшовики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бернштейн Э. Проблемы социализма и задачи социал-демократии / Э. Бернштейн ; [пер. с нем. К. Я. Бутовского]. - М., 1901. - 230 с.

Малец Александр,

кандидат исторических наук,

Мукачевский государственный университет, г. Мукачево

МЕЖДУНАРОДНОЕ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЕ ДВИЖЕНИЕ НАКАНУНЕ ПЕРВОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЫ

В статье рассмотрены особенности деятельности международного социалистического движения накануне Первой мировой войны. Установлено, что, несмотря на рост роли социалистов в общественно-политической жизни европейских государств, они представляли только организованное рабочее движение. Левым удалось достичь значительного успеха в пропаганде социалистических лозунгов и организации рабочего класса после вытеснения анархистов. Несмотря на декларируемые идеи единства во II Интернационале, социалисты из разных стран не имели общего видения перспектив развития социалистического движения, его целей и приоритетов, а также отношения к сотрудничеству с официальными правительствами государств. Это привело к идейному делению в социалистическом движении на реформистов и радикалов. Большинство левых объединений и движений были убеждены, что австрийско-сербский конфликт удастся локализовать

2. Датт П. Интернационал. Очерк истории коммунистического движения. 1848 - 1963 / П. Датт. - М. : Прогресс, 1966. - 415 с.

3. Итенберг Б. С. Первый Интернационал и революционная Россия / Б. С. Итенберг. - М., 1964. - 232 с.

4. Кривогуз И. М. Второй Интернационал 1889-1914 / И. М. Кривогуз. - М., 1964. - 495 с.

5. Кривогуз И. М. Очерки истории I и II Интернационалов : [пособие для учителей] / И. М. Кривогуз, С. М. Стецкевич. - М. : Учпедгиз, 1958. - 216 с.

6. Лейбзон Б. Поворот в политике Коминтерна (К 30-летию VII конгресса) / Б. Лейбзон, К. Шириня. - М., 1965. - 424 с.

7. Ленин В. И. Полное собрание сочинений в пятидесяти пяти томах / В. И. Ленин. - [изд. пятое]. - М. : Изд-во политической лит-ры, 1967. - Т. 4. 1898 ~ апрель 1901. - С. 163-176.

8. Ленин В. И. Третий Интернационал и его место в истории // Ленин В. И. Полн. собр. соч. / В. И. Ленин. - Том 38. - М., 1965. - С. 302-309.

9. Орлов Б. Социал-демократия: история, теория, практика: Работы. 2000-2005 / Б. Орлов. - М. : Собрание, 2005. - 712 с.

10. Пономарев Б. Историческое значение Коминтерна / Б. Пономарев // Коминтерн и его революционные традиции. Материалы научной сессии, посвященной 50-летию образования Коммунистического Интернационала (Москва, 25-26 марта 1969 г.). - М. : Политиздат, 1969. - 120 с.

11. Феденко П. Соціалізм давній і новочасний / П. Феденко. - Лондон-Париж-Мюнхен, 1968. - 231 с.

12. Ausserordentlicher Internationaler Sozialistenkongress zu Basel am 24. und 25. - November 1912. - Berlin, 1912. - 280 p.

13. Brauntal J. Geschichte der Internationale / J. Brauntal. - Hannover, 1961. - Т. I. - 790 p.

14. Czubiński A. Stanowisko socjaldemokracji niemieckiej wobec polityki kolonialnej II Rzeszy w latach 1876-1914 / A. Czubiński. - Poznań, 1966. - 322 p.

15. Huitieme Congres Socialiste internationale tenu a Copenhague du 28 aout au 3 septembre 1910. - Gand, 1911. - 511 p.

16. Internationaler Sozialistenkongress zu Stuttgart 18. bis 24. - August, 1907. - Berlin, 1907. - 142 p.

17. Kautsky K. Das Erfurter Programm in seinem grundsätzlichen Teil erläutert. Stuttgart, 1891. Tłumaczeniema język polski: Zasady socjalizmu. - Kraków, 1906. - 265 s.

18. Luksemburg R. Reforma socjalna czy rewolucja? / R. Luksemburg // Wybór pism. T. I. - Warszawa, 1959. - 890 s.

19. Mehring F. Historia socjaldemokracji niemieckiej / F. Mehring. - Warszawa, 1965. - Т. IV. - 589 s.

20. Waldenberg M. Myśl polityczna Karola Kautskiego w okresie sporu z rewizjonizmem (1898-1909) / M. Waldenberg. - Kraków, 1970. - 210 s.

и он не станет началом масштабных военных действий. Доказано, что идеологические разногласия во II Интернационале в итоге стали причиной раскола международного социалистического движения с началом масштабных боевых действий в Европе.

Ключевые слова: социализм; II Интернационал; капитализм; парламент.

Malets Olexandr,

Candidate of Historical Sciences,

Mukacheve State University, Mukacheve city

INTERNATIONAL SOCIALIST MOVEMENT ON THE EVE OF THE FIRST WORLD WAR

In this general article peculiarity of the activity of the international socialist movement on the eve of the beginning of World War I is discussed. It was established that, despite the growing role of the socialists in the socio-political life of European countries, they represented only an organized labor movement. The most influential socialist organizations were in Germany, Great Britain, Belgium, as well as in France and Italy. At the same time, in the pre-war period, the socialists of Eastern Europe, in particular the Russian Empire had a negligible impact on the activities of the Second International. An association with the left ideology managed to achieve significant success in propaganda of socialist slogans and the organization of the working class after the suppression of anarchists. Despite the declarative ideas of unity in the Second International, socialists from different countries did not have a common vision of the prospects for the development of the socialist movement, its goals and priorities, as well as the relation to cooperation with the official governments of the states. This led to the ideological division in the socialist movement of the reformists and radicals. The ideological and political divisions testified to the weakness of the Second International. Most Left unions and movements were convinced that the Austro-Serbian conflict could be localized and it would not be the beginning of large-scale hostilities. Conclusions are drawn that the ideological differences in the II International ended with the split of the international socialist movement with the onset of large-scale hostilities in Europe.

Key words: socialism; II International; capitalism; parliament.

REFERENCES

1. Bernshtein, E. (1901). The problems of socialism and the tasks of social democracy [translat.]. *W.p.*, Moscow, 230 p. (rus).
2. Datt, P. (1966). International. Essay on the history of the communist movement. 1848-1963 [translat.]. *Progress*, Moscow, 230 p. (rus).
3. Itenberg, B.S. (1964). The First International and Revolutionary Russia. *W.p.*, Moscow, 232 p. (rus).
4. Krivoguz, I. M. (1964). Second International 1889-1914. *W.p.*, Moscow, 495 p. (rus).
5. Kryvohuz, Y. M. and Stetskevych, S. M. (1958). Essays on the history of I and II internationals. A manual for teachers, *Uchpedhyz*, Moscow, 216 p. (rus).
6. Leybzon, B. and Shyrinia, K. (1965). A turn in the policy of the Comintern (Towards the 30th anniversary of the Seventh Congress). *W.p.*, Moscow, 424 p. (rus).
7. Lenin, V. I. (1967). Vol. 4. 1898 ~ April 1901. In: *Complete works 55 volumes*. Publishing house of political literature, Moscow, 163-176 (rus).
8. Lenin, V.I. (1965). The Third International and its place in history. In: *Complete works 55 volumes Vol.38*. Publishing house of political literature, Moscow, 302-309 (rus).
9. Orlov, B. (2005). Social democracy: history, theory, practice: Works. 2000-2005. *Sobraniye*. Moscow, 712 p. (rus).
10. Ponomarev, B. (1969). Historical significance of the Comintern. In: *The Comintern and its revolutionary traditions. Materials of the scientific session devoted to the 50th anniversary of the formation of the Communist International* (Moscow, March 25-26, 1969). Politizdat, Moscow, 120 p. (rus).
11. Fedenko, P. (1968). Socialism old and new. *W.p.* London-Paris-Munich, 231 p. (ukr).
12. Extraordinary International Socialist Congress in Basel on 24 and 25 November 1912. Berlin, 280 p. (germ).
13. Braunthal, J. (1961). History of the International. Vol.I. *W.p.*, Hannover, 790 p. (germ).
14. Czubinski, A. (1966). The position of German Social Democracy on the colonial policy of the Second Reich in 1876-1914. *W.p.*, Poznan, 322 p. (pl).
15. Eight International Socialist Congress held in Copenhagen from August 28 to September 3, 1910 (1911). Ghent, 511 pp. (fr).
16. International Socialist Congress, Stuttgart, August 18-24, 1907. Berlin, 142 pp. (germ).
17. Kautsky, K. (1906). The Erfurt program in its fundamental part. Stuttgart 1891 In: *Tlumaczeniema jezyk polski: Zasady socjalizmu*. Cracow, 265 p. (pl).
18. Luksemburg, R. (1959). Social reform or revolution? In: *Selection of letters*. Vol. I. Warsaw, 890 pp. (pl).
19. Mehring, F. (1965). History of German Social Democracy. Vol. IV. Warsaw, 589 p. (pl).
20. Waldenberg, M. (1970). Political thought of Karol Kautski during the dispute over revisionism (1898-1909). Cracow, 210 pp. (pl).

© *Малець Олександр*

Надійшла до редакції 08.11.2017